

CEDERSTRÖM, GUSTAF

**Oförgripelige påminnelser öfver svaret
på kongl. vetenskaps academiens fråga:
hvad kan vara orsaken, at sådan myckenhet
svenskt folk flyttar ur landet? Och genom
hvilka författningar kan det bäst före**

Stockholm
1764

EOD – Miljoner böcker bara en knapptryckning bort. I mer än 10 europeiska länder!

Tack för att du väljer EOD!

Europeiska bibliotek har miljontals böcker från 1400-till 1900-talet i sina samlingar. Alla dessa böcker går nu att få som e-böcker – de är bara ett musklick bort. Sök i katalogen från något av biblioteken i eBooks on Demand- nätverket (EOD) och beställ boken som e-bok – tillgängligt från hela världen, 24 timmar per dag och 7 dagar i veckan. Boken digitaliseras och blir tillgänglig för dig som e-bok.

EOD bokens fördelar!

- Få samma utseende och känsla som med originalet!
- Använd ditt standardprogram för att läsa boken på skärmen, zooma och navigera genom boken.
- Skriv ut enstaka sidor eller hela boken.
- *Sök:* Använd fulltextsökning för enskilda fraser.
- *Klipp & klistra:* Kopiera bilder och delar av texten till andra applikationer (t.ex. ordbehandlingsprogram).

Villkor för användning

Genom att använda EOD-tjänsten accepterar du de villkor som ställs av biblioteket som äger den aktuella boken. EOD erbjuder åtkomst till digitaliserade dokument enbart för personlig, icke-kommersiell användning. För annan användning vänligen kontakta biblioteket.

- Villkoren på svenska: <http://books2ebooks.eu/odm/html/nls/sv/agb.html>

Fler e-böcker

Redan nu erbjuder 30 bibliotek från 12 europeiska länder denna service.
Mer information finns tillgängliga via <http://books2ebooks.eu>

Kungl. Biblioteket
STOCKHOLM

Lärda sällsk

1700 - 1829

VETENSKAPSAKADEMIEN

INNEHÅLL

Svar på uppgifne frågor.

6 c.

Ex. 6

PÄ

KON

Hvaa
kenbe

Tr

Ex. A

OFÖRGRIPELIGE
PÅMINNELSER

ÖFVER

SVARET

PÅ

KONGL. VETENSKAPS ACADEMIENS

FRÅGA:

*Hvad kan vara orsaken, at sådan myc-
kenhet Svenskt Folk flyttar ur Landet?*

*Och genom hvilka författningar
kan det bäst förekommas?*

Yttrade

af

En Svensk Bonde

JÖSTA OLSSON.

[= CEDERSTRÖM, G.

STOCKHOLM,

Tryckt hos Direct. LARS SALVIUS, 1764.

Imprimatur
N. v. OELREICH.

En vörd Ledamot af Kongelige Veten-
skaps Academiën har bevist, at grun-
den och källan til alla Borgeliga Samhäl-
lens förmoner beror i en Lagbunden Fri-
het: Ju mera den är inskränkt, ju större
anledning gifves til Folkets utflyttning;
ty människans välfärd är tväggbanda: andelig och le-
kamlig: at vinna dessa, dertil bör hon äga fulkomlig
frihet.

Häraf följer, at ju friare Samhällen äro; och
ju mera de känna dessa sina förmoner: ju lycke-
ligare och nögdare; hvaraf böjelsen at älska Fäder-
neslandet stärkes mer och mer. Så vida Samhällen
ej äga bestånd, utan ordning eller Lagar, som
skydda dem i sina förmoner; alltså följer, at så
mycken hjälp, et Rikes hushållning väntar af goda Lagar:
så nödig är derjämte en oväldig Lagskipning. I annor
händelse är Lagen en död bokstav, och ordning
saknas. Utom felaktiga Lagar, kunna ofta natur-
liga olyckor, eller, genom människors åtgärd, upkom-
ne oredor, och irriterade oseder, hindra folket, under
de friaste Regeringar, at smaka frukten af en rätt
borgelig frihet; och, om sådant ej blifver, så fort
görligt är, genom Lag rättat; så måste många söka
et främmande bemvist. Den öfverflödiga brännvins-
bränningen allena, har ej allenast försvagat männi-
skans helsa, och förkårtat hännas lif; utan ock kört
dem tusende tals utur Riket. Ty, så mycken span-
mål, som derigenom blifvit förslöft, har saknats i
brödfödan &c.

At brännvins-bränning är skadelig, när den til
öfverflöd brukas, det medgifves; men at tilverk-
ningen, under vissa inskränkt, skal förekomma
alt missbruk, det följer icke, och dageliga Rätte-
gån-

gångar intyga det samma. Auctor tycks sjelf, genom åfvan anförde Axiomer, förkasta allt tvång och inskränkning af en fri rörelse i nåringar. Flerre års förfarenhet, under tvång och förbud, har å daga lagt, at tvång yrkar, om icke directe, dock indirecte dyrhet. Vinsten åter låckar mången, at öfvergifva en mindre lönande, ehuru nyttig och laglig nåringen är, och vidtaga denna. Begärelsen til vinning bedrager en ofta, at våga lif, åra och egendom. Lagar, som hindra människans fria rörelser, lägga grund til skyldiga och oskyldiga ofeder, reta öfverträdelse, och Upsyningsmäns egennytt. Desse Lagar fördärfva en Nation långt mera, ån sjelfva öfverflödet, och i stället at förekomma, verka de folkets utflyttning.

Så skadelig en öfverflödig brånvins-bränning är, så mycken varsamhet fordras til des håmmande, om åndamålet skal vinnas och et större ondt undvikas. Efter mitt ringa omdöme, håller jag bäst vara, at låta hvar man fritt få brånna til hushof, mot ingen eller liten Accis, och tillika til låta införsel af utländskt Brånvin, samt noga handhafva Förbudet af dryckenskap och fylleri.

Sjelfva frågan, som Konglige Vetenskaps Aca- demien uppgifvit, utmärker en farlig farlot i Samhället: orfakerna dertil, har Auctoren til Svaret med mycken grund, uplyst; men i hjälpe- medlen tyckes han röra hjärtat och lifvet å Landtman, som drifver sin sjäder til des oskyldiga försvar. Auctor talar om Sverige, såsom et *Folk- och ndrings- löst Land*. I jämförelse med andra Lånder, är Sverige til sina vidstråkta Landamåren et på folk fattigt Land; men nåringar böra icke tryta i Sverige mer, ån i andra Lånder. Hvert och et Land har sina förmoner och sina brister. Intet Samhälle gifves utan nåringar; men hvart och et Samhäl-

hålles näringar böra inrättas och lämpas efter des och landets naturliga art och lynne. Alla inrättningar, så beskaffade, at de räcka hvarannan handen, lända det Allmänna til styrka och fromma, och enskildt nytta stödja derå; men hånder det tvårt om, då är både frihet, sâkerhet och ordning på en gång förlorad. Om några näringar fram för annan skola skyddas och vårdas, bör först afgöras, hvilka äro möjelige, sâkre, mer eller mindre nödvändige och nyttige, och för det Allmänna mer eller mindre indrågtige? hvilka först? hvilka sist? hvilka på en gång böra skötas och vårdas? Ehuru sjelfva Naturen tyckes låra oss, at kläder och föda äro de första och oumgångeligaste behofven; i Samhällen förekomma likväl flera, som äro lika oumgångelige, för at uplifva, nära och betjäna de förra. I Sverige äro Stads- och Landtmanna näringarne mycket blandade: den förre mera fri: den senare mera inkränkt. Stads- mannen idkar ju Landtmanna näring, lika sâ fritt som Landtman. Undantagande Stockholm, äger hvar stad åker och ång. Landtman äger ju deremot ingen frihet, at inrätta Fabriquer och Hand- verks- städer; ty de anses för Stadsmanna- näringar; hvaraf hånder, at folket, som ålska vara independenter, draga sig til Städerna, der de äga mera frihet, lättare försvar, och makeligare arbete. Om nödtorfts- varorne skulle i denna tiden fås för billigare pris; så skockade folket sig i ännu större hopar til Städerna, och, när de, i följe af en slösaktig, och oordentelig lefnad, ej allenast sak- na en förmodad hastig vålmåga, och tillräckelig förtjänst; utan äfven förlvaga helsan, och för- kârta lifvet. De, som åndteligen undslippa dö- den, draga derifrå ur Riket förr, än de vända om til sin födelse-ort. De personer, som ifrå gränse-

örterna fly ur Riket, tör ej stiga til någon märkelig mängd; och skulle lika så snart vända om til sin födelse-ort, som andre vandrande, med gagn och skada, om de funno lika förmoner i sitt Fädernesland, som utom Riket. När Landtman saknar tillräckelig hjälp och arbetare, så måste Jordbruket sucka i vanmägt, bristen i spanmål och flere födande nödtorfts-varor, som deraf härfluter, skal årlättas utifrån andra orter. Brånvinsbränningen, den Landtmannen til husbehof och nödigt tarf nyttjar, kan ej eller verka mera brist och dyrhet, än husbehofs brygd. Bägge delarne åro Landtmannen oumgångelige, för människor och kreatur lika nödige, i följe hvaraf de böra vara lika frie; men missbruket, at göra det til en nåring, det bör och kan förekommas.

För mig är det obegripeligt, at nu varande priser å födande varor kunna verka folkets utflytning, sedan arbetslöner och dagspenningar i en ännu högre grad upstigit. Huru kunna arbetslönerna sakna sin nödtorft i et land, der de åro så, i synnerhet nu, när de tjåna sig tådan både lättare och tillräckeligare, än förr? I allmänhet är ingen mer någd med liten vinning. Om ej alla näringsgrenar betala sina arbetare i samma proportion, så måste det härröra antingen af deras mindre nödvändighet, eller inskränkte Lagar, som göra vinsten å ena sidan oskålig, och tvånget å andra sidan obilligt. Til deras lidande åro inrättningarne och Lagarnes tvång verkliga orsaken, och icke dyrheten. Eljest bör man åfven märka, at då arbetare förvärfva sig födan för lätt, falla de til sjelfsvåld, tröghet och lättja.

Nöden har varit oundvikelig för den fattiga och orklåsa af sjukdom eller ålderdoms bråkligheter. Sådane eländige människor lida alltid och alle-

allestädes nöd, om de icke vårdas, endera af mis- kundsame människor, eller af goda Politiska författningar.

Kronan och Rikets Åmbetsmän, som upbåra fina löner i penningar, utan förvandling eller förhöjning efter Cours, hafva orsak, at aldramåft klaga öfver nu varande dyrhet, som på långt när icke står at jämföra med 1696 års priser, då en tunna Spanmåls värde räknades til Nio Mark S:mt; men, som desse åro tårande lemmar, och icke fly ur Ri- ket; utan kunna verka de nårandes utflyttning; så förekomma de på sitt ställe. Emedlertid, ehuru det strider emot deras fördel, at penninge-stoc- ken är stor i et Land, der nödtorfts-varorna åro få; icke des mindre, när den år verkeligt mynt, så år den Länders och Samhållens måttstock af deras mer och mindre styrka, fria bestånd, vålmåga och goda författningar.

Frågan år om Sverige, hvilket har sin egen, från andra Länder skild, naturlig art och lynne. Naturligt kallar man alt det, som har sin or- sak. Orsakerne åro flere: beständige och til- fällige. De förre bero af Skaparens absoluta vilja, och åro lika ouphörlige, som Stiftarens behag. De åro outransfakelige, och nu utom mitt före- mål. De senare åro stiftade af människor, och lika så omskiftelige och mångahanda, som deras stiftare, och deras affigter. När desse åro oup- hörligen föränderlige, blifva förföken lika så, alt som de finna olika utvägar, och åga olika förmögenhet och styrka at understödia sina fat- tade uplåt; så åro följderna olika. Svea Rikes Regerings-art, Lagar och Seder, i äldre och se- nare tider, båra vitne hårom; ock så hafva des invånare varit mer och mindre olycklige, alt som Lag-Stiftare och Skipare varit mer och mindre sjelfsväldige. Det

Det är förut sagt af den vårda Auctoren til Svaret; Ju friare et Lands invånare äro, ju lyckligare och mera nögda måste de äfven vara inom sin födelse-ort, och, *utan at sakna något i sin välfärd, kunna icke människor öfvergifva sitt Fädernesland.* Likafom *människans välfärd är tvägghanda*; så äro de allmänna hindrens ursprung tvägghanda: det ena uprinner utom människan, af andra och andras åtgärd; det andra inom människan och hånne själf, hvartil felaktige Lagar, tvång, upkomne oredor och olyckor, som tiltaga tillika med iritade fria ofeder, lägga grunden. Och så länge de icke uphöra, förekommas icke de verkande orfakerna til folkets utflyttning af nya Lagar. Kunskap och fri undervisning ifrå sjelfva barndomen bör förutgå, och uplysa människan så i andelig som lekamlig måtto uti sine plikter och skyldigheter, och hånnes deraf flytande fanskylliga båsta. Sedan människan lärt känna sina in- och utvärtes hinderande retelser, och hon fått begrep om sina in- och utvärtes ledestånger; så kringgjordas hon af goda Lagar. Redelige, förfarne och förståndige Ämbetsmäns lefvande exempel uplysa en menighet mer än Lagar, och igenom ovåldug Lagskipning betäftes och förvaras hånnes timmeliga lyckfahghet, som gör Skiparena ålskade och ärade. Då upmuntras dygden, och ofeder motas utan tvång.

Få, nödige, kärta och tydélige Lagar, verkstälde utan mannamon, äro fria Samhällens läkre försvar och hellsa. Så oöndvikelige, som nödige Lagar äro; så litet kunna nödige Ämbetsmän umbåras i samhällén; men multiplication af Lagar föda många öfverträdelser, desse åter igen stor myckenhet af Ämbetsmän, och så

vice

vice versa in infinitum, til dess deras antal kunna öfverfvinna Statens krafter och förmåga. De härat flytande oredor och ofeder äro oräknelige, och hinna icke gamla försvinna, förr än nya upkomma, i följe hvaraf, en, om sitt eget bästa okunnig Allmänhet, är snart inbillad, at nya och flera Lagar fordras.

Följande exempel intyga, huru litet Lag verkar emot en inritad ofed: År 1756 tycktes omgängeligt at förekomma Brånvins tilverkningen, i anseende til den i Europa utbredde krigslågan, som orsakade både spanmåls-brift och dyrhet. Förbudet af brånvins-brännande gjorde, at varans öfverflöd i början saknades; Svånikt brånvin upsteg til et ovanligt högt pris, nämligen til 12 å 18 Dal. K:mt kannan, hvaraf alle, som hade litet at våga, jag menar lös- och inhyses folk retades at vidtaga en olaglig, och i anseende til ofvan anförde orsak, för det Allmänna högstskadelig näring. Brånvin brändes i början uti skogar och skrymslor, ju aflågsnare ställe, ju säkrare för dess idkare, och såldes lika lå lönligt, som det tilverkades. Kronan saknade emedlertid anseelig penninge-inkomst; men Upsyningsmän och Krono-Betjante hade et medel i hånden at göra sig stinna och rika. År 1758, sedan flere välsinnade medborgare blifvit försedde med Högvederbörligt tillstånd, at fritt upköpa och transportera spanmål inom Riket, föll låden med deras stora förlust, sedan den kostat dem til 42 Dal. K:mt tunnan i inköp, från 54 til 30 Dal. K:mt tunnan, då Växel-cours, och alle andre varor stegrades dageligen. Om afundsjukan skadade dessa, och gagnade det Allmänna, får andra afgöra. Under denna tid, åren 1759 och 60, föreskrefvo tjänstehjonen

Landt-

Landtmannen odrågelige villkor, och folket, som strömmade på alla sidor och kanter ur Riket, jämte den nu mer, än tilförne, i Städer och Byar, tiltagande brånvins-bränningen, som då såldes lika så fritt å publika, som enskildta ställen, egennyttiga förbuds-brytare til största vinning; men en laglydig och sedig Landtman, samt åkerbruket i gemen til en obotelig skada. Förlusten af nödiga arbetare tycktes bebåda Riket total undergång. Hus och gårdsgårdar föllo utan hjälp i röta, åkrar lades i lunda, och ångar trampades af fånad. Detta tidehvarf är i så mycket friskare minne hos mig, som jag var själf i beråd at lägga åkerbruket i lunda, ehuru hvart och et tunland ny bruten åker kostade mig 450 Dal. K:mt året förut, eller, om jag skulle förarendera åkerbruket. Mine Vänners förebråelser afstyrde det förra, och jag fattade det senare, til min stora skada. Egna intereffet är oskiljaktigt ifrå människan, hon åfventyrar ofta mer för en mindre vinning. Det är väl icke berömligt, men dock vanligt.

Jag har förut sagt, at Åmbetsmän, såsom tårande lemmar, kunna verka de närandes utflytning och minskning. Jag vil tala först om dem, som hafva penninge-lön, efter 1696 års stat, utan förhögning efter cours eller förvandling af persedlar, och ingen annan nåring utom sin fylla; ty de, som åga egendom, kunna vara så väl närande, som tårande. Åmbetsmän, från den högsta til den lägsta, åro Rikets och Samhällets lönte tjänste-lemmar: desse, såsom människor, hafva sina oumgångeliga behof, och kunna åfven så litet, som andre människor, umbära nödig föda, kläder och husrum, m. m.; Såsom de nu arbeta för Riket och dess samfålte med-

medlemmar, böra de äfven vara väl och tillräckeligen lönte, at de icke lida i sina oumbärliga behof, hvarigenom deras svorne skyldigheter och plikter kunna efterlättas. Och så vida deras syfta är at tjäna Riket och det Allmänna, bittida och sent, kunna de äfven icke vara, utan nödig betjäning; til hvilket alt lönen bör vara tillräckelig; ty stjäla och röfva uppenbarligen äro laster, som straffas af Lag. När man nu efterfinnar alla varors och beqvåmligheters priser, sedan 1696, äro ungefärligen, mer och mindre, til åtta gånger högre räkne-värde upstegne, så måste de äfven vara i den proportion lidande, och i skuld fördjupade, hvilken ändteligen skal betalas. Gåldstugan är et hårdt straff, och ingen belöning för trogna tjänster; och som desse hafva inga nåringar, utom sin syfta, så kunna de vara de beqvåmaste Ämbetsmän för Riket, om de ej tryckas af invärtes tvång, och utvärtes oredor. Jag lemnar dem själfve rättigheten, hvar för sig at kungöra, om rang och hopp af större heder, uppehåller dem til des de successive få beklåda de större ämbeten, eller Lagarne.

Men ännu en ting, jag måste fråga: Kan det Allmänna grundas, skötas och vårdas efter enskildt beqvåmlighet och nytta, godtycko eller behag? Ämbeten och syflor böra och kunna de i fria Regeringar vara af den art inrättade, at de ensamt lånda til enskildt bästa? Kan Riket och allmän ordning hafva deraf bestånd? Äro folket för deras, eller de för folkets skul? För-låt, min Läsare, så ohyffade bonde-frågor; men innan jag får svar, kan jag icke utlåta mig om sätten, huru Ämbetsmän verka de närandes utflytning. Jag måste likväl säga dig min anled-

ledning til dessa frågor: Ambetsmän äro förut delte i tvänne classer, ensamt tårande eller nårande och tårande tillsammans. Man vet, at en rik man älskar gerna vållust: han är håldre tjänt, än han tjänar andra: hans beqvämighet går fram för andras nödtorft, och, om han gör något godt, så gläder det honom, at han kan göra det: han tänker mer på sin maklighet, än skyldighet. En rik man kan ock vara girig, mer och mindre omåttelig, en sådan lefver måst för sig och minst för andra: framför allt tänker han på sig själf, litet eller intet på andra: han sköter sitt fram för andras. En rik man kan ock vara måttelig, men om det härrör af en slump, så är han ock slumpevis nyttig: Är han rätt dygdig, så är han ock ordentelig: han vil ej strax klyfva på högsta åretrappan, förr än han lärde känna sig själf och andra: han fiker ej efter mer, för at minska andras: han vil ej slösa sitt för det, han kan få igen af andra: gör han godt, så sker det icke blott för det han kan, utan för det han icke tänker på sig själf så, at han glömmar andra: han kan lefva som rik, men lefver med fattiga andra: när han kan lefva af sitt; så vil han ej lefva af andras: han vet hafva ansvar för sitt; han undviker ansvar för andras: han vil regera sig själf fram för andra. Alle dessa kunna vara, hvar och en på sitt sätt, nyttige nårande, men skadelige tårande, när de, som förmögne possessionati köpa tjänster, den torftige Ambetsman til syndigt förfång, som genom slit och flera års arbete vunnit förfarenhet, gjordt sig skickelig och förtjänt til Rikets fyllor, hvarunder de förras egendomar genom otrogne och oförfarne Gårdsfogdar vanskötas, och råntorne förslöfas, til enskildt och allmän skada, då de

de sluteligen komma i oskyldas händer. Jag håpnar i min lilla bonde-koja, när jag i stoftet upvaknar, och tänker på de enfaldiga tingens sammanfattning, huru de tillsammans verka så många outränsakliga och mångfaldiga händelser, och när man otvungit uplöser dragande orsakerna, så bringas de åter til sin förra enfaldighet. En så högt drifven åtra til ämbeten och publika tjänster, kan icke annat, än orsaka brist å ena, och öka sökande å andra sidan, hvarigenom närande på slerahanda lätt minskas: och så fort jämnlikar sakna en jämnlik förmon, at få köpa tjänster äfven som kramvaror, måste nya inrättas. Alle skola förses med underhåll af Allmänna Cassor, hvartil enskildta skola bidraga i mon af bristen; så tvingas näringarne i gemen af flera och ovanliga pålagor, som åter har sina åtskilliga verkningar och oundvikliga följder. Såsom Bonde, känner jag Landtmanna vilkoren, och vil derföre gifva tilkänna, hvad i dy fall dem händer. Bonden förvisar sin dräng, skiljer sig vid sina manvuxna barn, och låter de växande spisas med svag föda, brukar sitt hemman, som han kan, säljer sina varor, och betalar sina contributioner. Om han äger et förvärfvat capital, är han lika så berättigad at ägat, som en annan sin Lagfångne egendom; och förr än han skingrar sin samlade penning, låter han sitt hemmansbruk falla i vanhåfd; ty den förlusten är icke så ögonskenlig, som den förra.

En oreda är snart uprunnen, men ej lika så lätt förekommen. En den nedrigaste äger slughet at åstadkomma villervalla och oreda til sin båtnad, och när viljan i allmänket saknas, har den aldradygdigaste med all sin vishet svårt at ställa det i ordning.

Der

Det fordras ingen konstig uträkning af finna, huru varor förhålla sig i priser emot penninge-stocken; men, huru penningen til priser och varor emot contributioner med mera, förhållas bör, utan misstag, utan någons lidande, och utan at tusende farliga följder skola, vid tillämpningen och verkställningen, förorsakas, den skal åga mer insigt och förfarenhet, än jag och mången. Det är ej ynglinga verk, ej osediga medborgares eller mörksens gärningar.

Utän hafva varit Secreta Utskots Ledamot, lå känner man ej Riket til alla fina delar och egen-skaper, styrka och svaga, hushållnings-verket i allmänhet, och Statens i synnerhet; men en kan icke eller vara skickelig Secreta Utskottets Ledamot, utan dygd, och utan at känna enskilda Lemmarnas sammanbindelse, mer och mindre styrka. Estersfinnar man åter en människas förmåga, art och vilja, som icke är hos alla och alltid lika; lå låår hvar och en finna, om en tryckfrihet ej är nödig, och huru litet hemligheter gagna Riket; åfven af hvad vigt det kan vara, at dölja för et Lands medborgare, det man ej kan undångömma et Rikes utvårtas fiender. När et Lands uplyste Folk åro insöfde i oredor, och fördårfvade til seder, hvad skal man vånna af en minde uplyst meninghet? Då du, min Läsare, lågger alt detta tillsammans, med mångfaldigt mer, som ej blir mitt åmne, huru vil du förekomma utflyttning af Folk utur Riket, med nya Lager, når kärlek til Fåderneslandet saknas.

På det jag ej oskyldigt må råka i krig med Stadsmånnen, vil jag ån ytterligare förklara, hvad som menas med mera fri. En Stat kan vara mera fri, i jämnförelse med en annan; men derföre icke fri. Under en fullkomlig frihet,
krån-

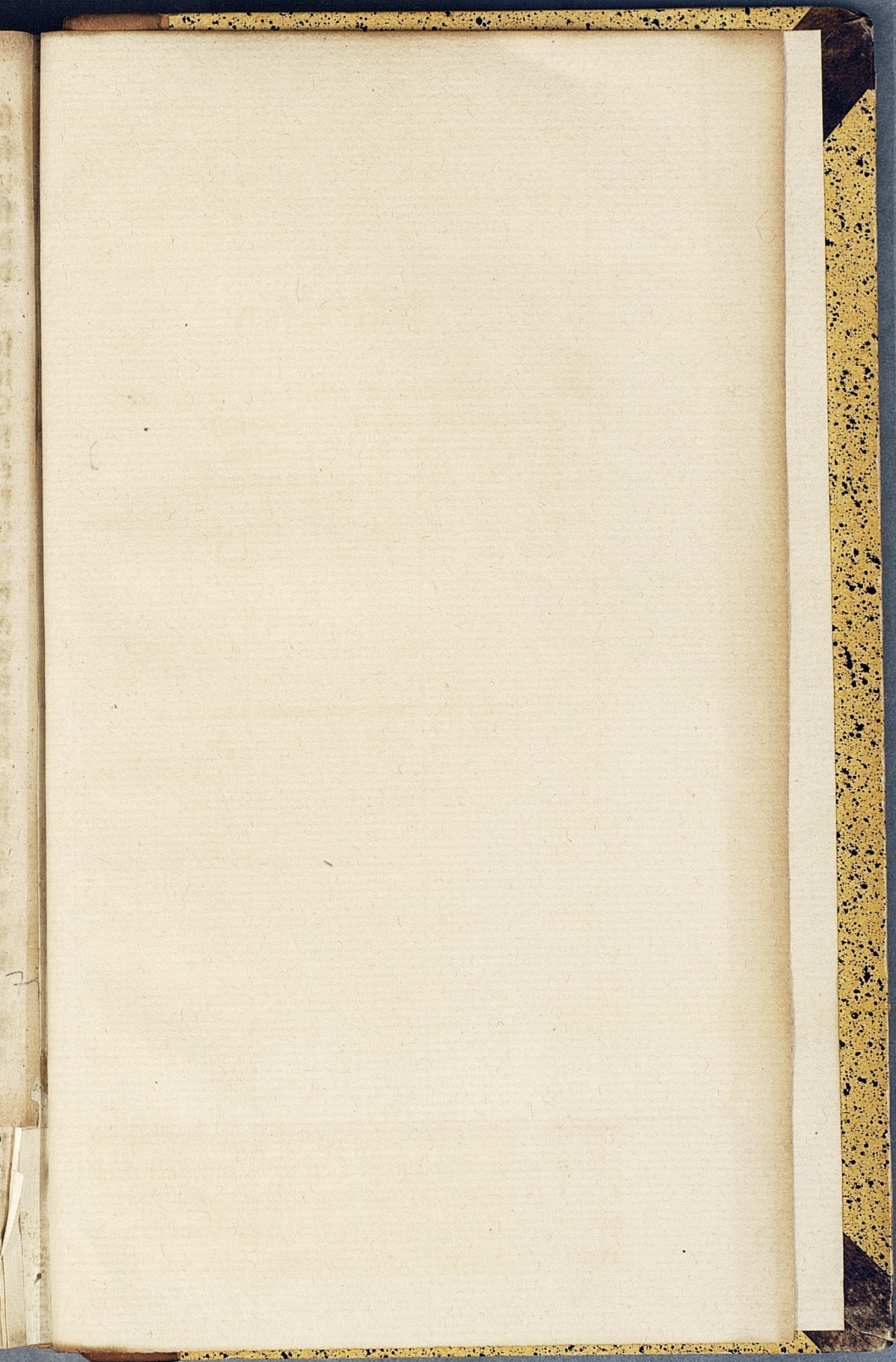
kränkes ingen, ingendera Staten uppehålles med den andras förtryck. Ingen ting är mera egit, än våra kropps och finnes krafter: ingen ting billigare, än at dermed få föda och nåra sig fritt, så långt man ej skadar sig och andra. Ingen bör vara trål, som ej misbrukat friheten til sjelfsvåld. Til åfventyrs man hårut i saknar något af friheten, hvad följer? Tvånget, som störer de allmänna fria lemmarnas sammanbindelse, blir en i evighet tryckande orsak, så länge det icke uphöres, intil dess at sambandet brister. Bevisen äro flera, men kunna mera reta än gagna. Den milde Guden afftyre et Laglöft mångvålde, och bevare oss ifrå en oligarchique Herra-regering, hvars skingrade affigter ej uphöra, förr än under sjelfva Envåldet.

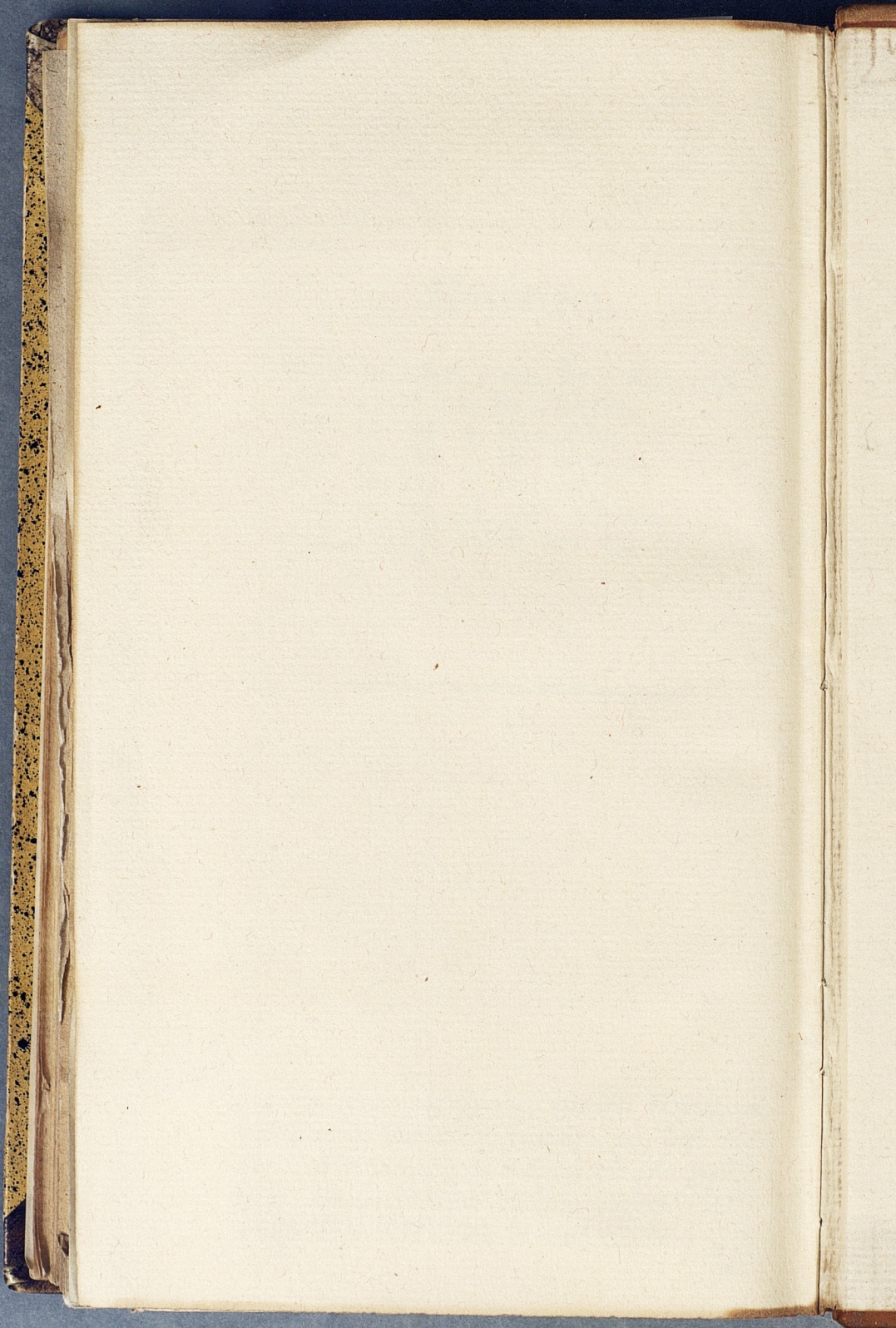
När Lagar, i bästa affigt gjorde, blifva onyttige, huru mycket mer böra de felaktige affkaffas, som lägga grunden til tvång och människors oskyldiga åtgård, och deraf upkomne naturliga olyckor, hvilka uti en fri sammanlätning rättas, och försvinna af sig sjelfva? Laster och sjelfsvåld äro odygder, som fordra grånfor: Alt hvad skadeligt är bör landtförvisas; men at efter yttersta vilja få göra det rätt är, gagna andra, jämte sig sjelf, och ingen skada, är den största oskyldighet, som bör vara hvar man efterlåten; således är jag af samma tankar, som Auctor, at *Skrif- och Tryck-frihet* skulle uplysa Nation om sitt egit bästa, hvilket är renaste medlet och sanskyldigaste genvägen at uptäcka alt tvång, som undertrycker det Allmänna. En fri undervisning förekommer skadeliga hemligheter, och upväcker vetenskaper. Tvång alstrar deremot mörker och blindhet. En blind Menighet är snart bedragen, och sedan han felat, i
brist

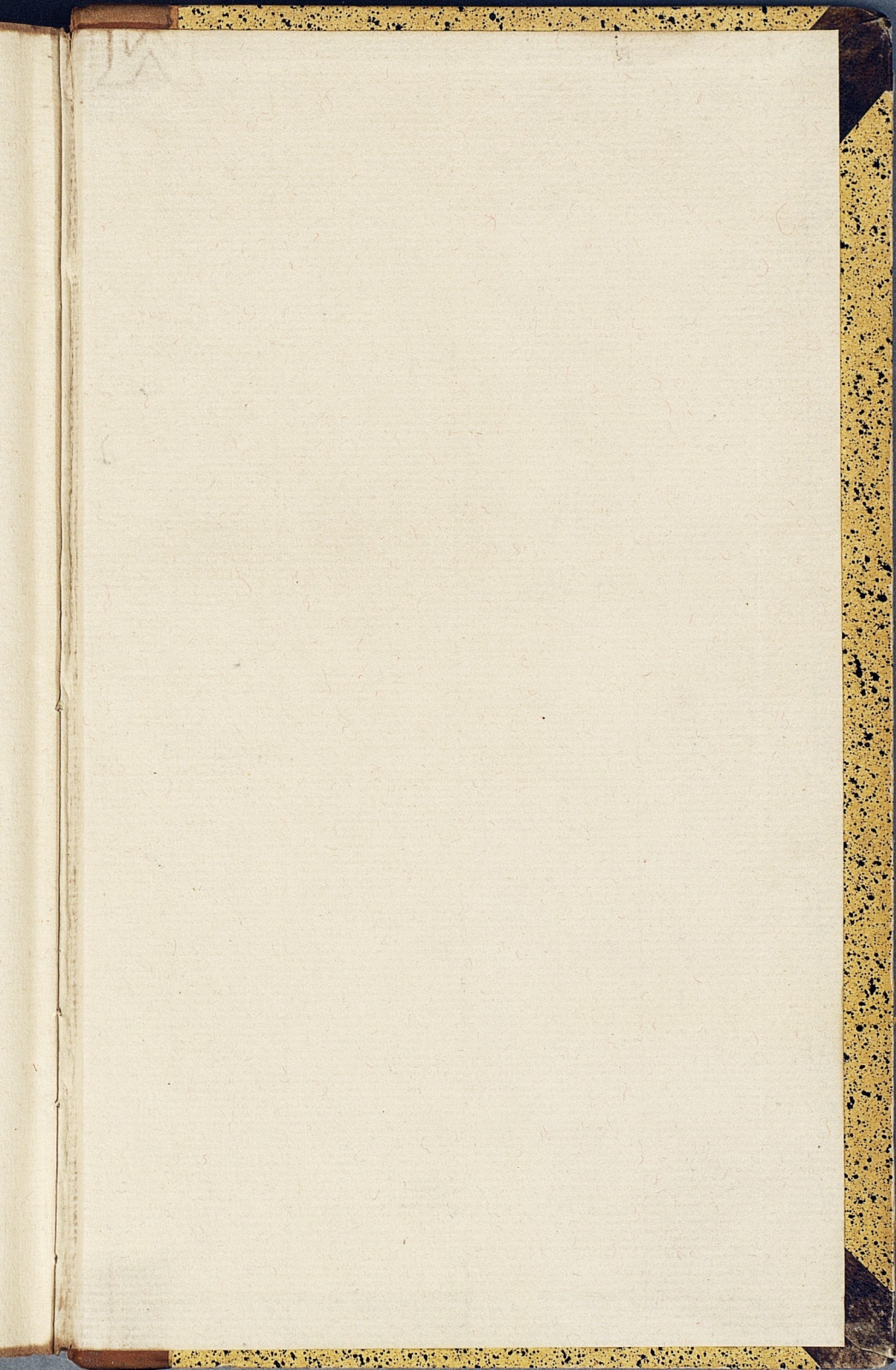
brist af uplyst begrep, retas den lika snart til bitterhet ofta emot den aldraoskyldigaste. Hvad gagnar några få uplyste uti et Samhälle, när de ej i samma mon uplysa andra? ingen kan åga uplyst kunskap i alt, utan åga en grundelig i hvar och et i synnerhet, och som det icke är en människas höfva; hvarföre må icke i et fritt Samhälle, hvar och en för sig få tjäna det Allmänna i det han vet och kan?

När Dygden, Frihetens starkaste grundval, ock Sanning, des såkraste förmur, saknas, då lutar Friheten til fall. Om laster vinna burkap, och ondskan får smyga til högfåtet, då låter ej allmän villervalla råta sig otvungit. Vore hvar man, som vett och insigt åger, altid beledsagad af god vilja, alfvarligt upfåt och rent hjärta, så botades icke ondt med hälften värre.

www.books2ebooks.eu